

ОЦІНКА РИЗИКІВ – ЗАПОРУКА БЕЗПЕКИ

Лапенко Тарас Григорович

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

В організаціях і на підприємствах повинні розроблятися і підтримуватися в робочому стані процедури оцінки (у англійській термінології - виробничих, у французькій - професійних) ризиків, мета яких полягає в тому, щоб на основі отриманих результатів, якщо не виключити повністю, то зменшити і довести небезпеки, що існують на робочих місцях при виконанні виробничих процесів, до визначених, соціально і економічно прийнятних на даний момент рівнів. В даний час практично у всіх країнах світу і міжнародних організаціях дослідження (аналіз) і оцінка ризиків розглядаються як головний механізм рішення проблем забезпечення професійної, промислової і екологічної безпеки, як на міжнародному, державному або регіональному рівнях, так і на рівні окремого виробництва і робочого місця. Це обумовлено декількома причинами.

По-перше. Як відомо, не тільки технічні системи, установки, агрегати, устаткування підвищеної небезпеки, але і багато інших машин, механізми і об'єкти, що не відносяться до цієї категорії, технологічні процеси, умови праці, не відповідні нормативним і санітарно-гігієнічним вимогам, є потенційними і реальними джерелами небезпеки для людей

Тому наявність чинників небезпеки (ризиків) в повсякденній трудовій діяльності представляє серйозну управлінську, організаційну, технічну, соціальну, психофізіологічну проблему.

Процедури виявлення (ідентифікації) небезпеки (ризиків), кількісної оцінки її (його) значення, подальшого аналізу і вживання відповідних заходів, протидіючих небезпеці, знижує її, і формує, так званий процес управління професійним ризиком (ризиками).

Таким чином, завдання по забезпеченню безпеки полягає не в тому, щоб повністю усунути небезпеку (ризик), а в тому, щоб зменшити його до визначеного -

соціально, економічно і технічно прийняттого рівня (значення), прийнятого в суспільстві. Для цього необхідно перш за все зміряти (оцінити) його розмір. Введення показника ризиків дозволяє більш цілеспрямовано управляти безпекою на основі цільової функції, яка ґрунтується на цьому показнику.

По-друге. Необхідність об'єктивної оцінки умов праці по чинниках небезпеки (ризиків) обумовлена в Україні також законодавчою нормою, що зобов'язує власника (роботодавця) інформувати працівників про умови праці на робочому місці, в яких вони здійснюватимуть, або здійснюють трудову діяльність, і про всі небезпечні (шкідливі) виробничі чинники, які реально або потенційно, можуть впливати на них, викликаючи відповідні негативні наслідки.

По-третьє. Намір впроваджувати в області охорони праці міжнародні стандарти і рекомендації з управління професійною безпекою і здоров'ям працівників, що здійснюють трудову діяльність, безумовно, вимагає розробки методології і відповідних регламентів, що визначають механізм практичного впровадження цієї форми (методу) впливу на стан охорони праці, і рівень виробничого травматизму, оскільки аналіз і оцінка ризиків, управління ризиками є необхідними умовами відповідності вітчизняних систем управління охороною праці міжнародним стандартам.

Ризики визначають склад і послідовність процедур здійснення його оцінки, подальшого управління, і можуть бути представлені у вигляді шести етапів:

Першим етапом в послідовності дій за оцінкою ризиків, є виявлення - ідентифікація небезпек, присутніх на робочих місцях, оскільки неможливо контролювати або управляти тим, що не виявлене. Ідентифікація небезпек - це процес встановлення наявності небезпеки, і визначення її характеристики; по суті це усвідомлення того, що небезпека існує, і визначення наслідків її прояву для того, щоб відповісти на питання:

- що може відбутися або вийти з ладу, хто наразиться на небезпеку?;
- як часто це може відбуватися - яка вірогідність?;
- які наслідки прояву досліджуваної події ?

До чинників (можливих) ризиків, що враховуються, також належить невідповідність персоналу по професійних, психофізіологічних і особових якостях характеру, виконуваних функцій і вимогам, що пред'являються до процесів.

За наслідками первинної ідентифікації професійних небезпек, складається перелік контрольованих небезпечних і шкідливих чинників виробничого середовища, і трудового процесу на робочих місцях; потім проводиться їх якісна і кількісна оцінка, на підставі якої складається реєстр професійних небезпек по кожному робочому місцю.

Другий етап. Проводиться визначення (вірогідність і категорії) виникнення небезпеки, а також часу (експозиції) її дії. Для цього можуть використовуватись дані статистичних спостережень, інформація, що міститься в технологічній документації, результати атестації робочих місць за умовами праці, аналіз матеріалів розслідування не тільки зареєстрованих нещасних випадків, але і обліку всіх мікротравм (навіть з невеликою втратою працездатності), що дозволяє з більшою вірогідністю прогнозувати можливість події серйозніших випадків травматизму і, відповідно, розробляти заходи щодо їх попередження.

На третьому етапі на підставі апріорної оцінки визначається категорія тяжкості, припускаючи, хто і як може постраждати в результаті аварійного інциденту (події), якого збитку може бути завдано, людям чи навколишньому природному середовищу.

Четвертий етап полягає у визначенні категорії (ступеню) ризиків. Для цього використовуються встановлені раніше категорії небезпеки, вірогідність і тривалість їх дії, вимоги нормативно-правових і локальних актів, інструкцій з охорони праці, методичні рекомендації.

Подальший п'ятий етап полягає в розробці принципів, методів, заходів і засобів захисту, протидіючих чинникам небезпеки, знижуючих, локалізуючих або таких, що виключають реалізацію ризиків. Вони також різноманітні, як і самі небезпеки, і можуть носити технічний, технологічний, організаційний або психофізіологічний

характер. Безумовно, техніко-технологічні заходи і засоби є найрадикальнішими, проте і найбільш витратними.

До організаційних запобіжних засобів, і як засіб пропаганди в управлінні ризиками, відносяться обговорення ситуацій на різних нарадах і в звичайних розмовах, віддзеркалення чинників ризиків в інструкціях з охорони праці, чітка вказівка обов'язків в цій частині посадових інструкцій, розробка перспективних планів та політики і т.д. При цьому у всіх випадках пріоритет повинен віддаватися заходам, які направлені на усунення (запобігання) або мінімізацію ризиків до того, як вони виникнуть на робочому місці.

На шостому етапі після вживання попереджувальних заходів, необхідно оцінити величину (значення) залишкового ризику, проінформувати виконавчий персонал, про заходи безпеки і можливі наслідки при роботі в умовах наявності «високого» залишкового ризику.

Висновок:

Впровадження процедур аналізу і оцінки ризиків, дозволяє кількісно і якісно оцінити міру небезпеки по кожному процесу, робочому місцю, професії, реалізувати принцип забезпечення безпеки - «прогнозуй і попереджай», а також робити необхідні попереджувальні заходи і дії, до яких відносяться:

- інформаційна підтримка системи управління безпекою;
- підвищення якості проміру небезпеки по кожному процесу, робочому місцю, професії, реалізувати принцип забезпечення безпеки - «прогнозуй і попереджай», а також робити необхідні попереджувальні заходи і дії, до яких відносяться:

- інформаційна підтримка системи управління безпекою;
- підвищення якості професійної підготовки персоналу;
- попередження працівників про наявність і характер небезпечних ситуацій;
- контроль і самоконтроль дій персоналу;
- підвищення культури безпеки;
- розвиток у працівників здібностей імовірнісного прогнозування.

Список використаних джерел

1. Жидацький В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці навч. посіб. Львів: Афіша, 2000. 348 с.
2. Березуцький В.В., Адаменко М.І. Небезпечні виробничі ризики та надійність: навч. посіб. Харків: НТУ «ХП», 2016. 385с.